

10 JAAR DETENTIECENTRUM ROTTERDAM. 10 JAAR STRIJD!

Het Detentiecentrum Rotterdam bestaat al tien jaar. Het is dan ook tijd voor een terugblik en de ontwikkeling van verdere perspectieven. Naast de startbaan van Rotterdam-The Hague Airport staat nu al een decennium een complex met 320 cellen voor 576 ingesloten zonder papieren. Het was het eerste complex dat gebouwd werd in een zogenaamde publiek-private samenwerking met het consortium DC16 (Ballast Nedam, Strukton en ISS). De exploitatie van het detentiecentrum staat nog contractueel vastgelegd voor de komende 15 jaar.

Geen rustige start

In maart 2010 wordt het detentiecentrum, dat nog in aanbouw is, bezet door de actiegroep Werkgroep Stop Deportaties. Mensen ketenen zich vast aan het hek dat de bouwplaats omringt en bezetten het gebouw van het toekomstige detentiecentrum. Nadat de Marechaussee een

einde maakt aan de actie heeft de bouw in ieder geval een dag stil gelegen. In de aanloop hiernaartoe vinden er ook acties plaats bij de bedrijven die het consortium DC16 vormen. Het Detentiecentrum Rotterdam is dan namelijk ook her eerste justitiële complex dat in Nederland wordt gebouwd met een publiek-private samenwerking. Enkele maanden later is het detentiecentrum in gebruik.

Het duurt niet lang totdat het ook onrustig is aan de binnenkant van het detentiecentrum. Naast de vele solidariteitsdemonstratie die er buiten de muren worden gehouden sinds de opening, gaan er in 2013 ongeveer 111 mensen in hongerstaking, van wie 15 ook stoppen met drinken, uit protest tegen hun behandeling en opsluiting. Het centrum ligt in hetzelfde jaar ook onder de loep nadat een Russische man er in een

cel zelfmoord pleegt. Aleksandr Dolmatov was een Russische dissident die werkte in de Russische raketindustrie. In Rusland nam hij deel aan anti-regering demonstraties en was hij lid van een oppositiepartij. Na zijn arrestatie en huisdoorzoekingen door de FSB (de Russische geheime dienst) vlucht hij naar Nederland uit angst voor verdere vervolging. In Nederland wordt zijn aziel afgewezen en wacht hij in DCR op zijn uitzetting waar hij zelfmoord pleegt. De zaak bracht toenmalige staatssecretaris van Justitie & Veiligheid Fred Teeven in het nauw en werd in de Tweede Kamer besproken. Uiteindelijk betaalt de Nederlandse staat een schadevergoeding aan de moeder van Dolmatov en uit Teeven spijt en condoleances aan de familie van Dolmatov voor zijn behandeling en dood.

Datzelfde medeleven heeft Teeven niet voor hongerstakers in het DCR. Hij kondigt luid aan dat "hongerstaken geen zin heeft" en doet het er daarmee af. Enkele weken na het einde van de eerste hongerstaking ontstaat er een tweede. In juni 2013 weigeren op alle afdelingen mensen te eten uit protest. De wreedheid van Teeven bewijst zich weer wanneer twee mensen worden uitgezet naar Guinee die al sinds de eerste hongerstaking van begin 2013 niet aten. Ze hielden hun staking vol tot ze aankwamen in Conakry waar ze meteen naar een ziekenhuis werden gebracht. In 2012 werd een familie vanuit DCR uitgezet naar Polen, bij aankomst in Polen werd bij de 6-jarige dochter acute leukemie vastgesteld. Deze was in DCR niet onderzocht of behandeld ondanks dat de ouders meerdere malen om medisch assistentie hadden gevraagd. Al de gevallen bij elkaar zetten Teeven onder druk en er klinkt een roep om omstandigheden in het detentiecentrum te verbeteren, Teeven weigert echter en houdt voet bij stuk bij de huidige procedure.

In 2014 ontstaat er een onverwachte, ironische en tegenstrijdige spanning bij DCR: het bewakingspersoneel gaat staken. Door de bezuinigingen van de regering en de

daarbijkorende sluiting van gevangenis over heel Nederland heeft de DJI opeens genoeg eigen personeel. Bewakers in dienst van G4S (dat toen nog het personeel leverde voor DCR) zullen dus ontslagen worden om plaats te maken voor personeel direct in dienst van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. G4S geeft gehoor aan het kabinet en kondigt het ontslag aan van een deel van het personeel bij DCR. Als G4S weigert te onderhandelen met de bewakers over ontslagcompensatie en vasthoudt dat ze opnieuw moeten solliciteren, zelfs bij een overplaatsing, gaat het personeel staken met de vakbonden De Unie en CNV. Uiteindelijk bereiken de bonden en G4S een akkoord over een "sociaal plan" en

eindigt de staking. Per 1 juli 2016 wordt ook het overige deel van het G4S personeel ontslagen. De vakbonden zijn bedroefd en beledigd dat personeel na jaren trouwe dienst door G4S in de kou op straat wordt gezet zonder "een bedankje". De laatste staking in 2016 voor het ontslag verandert ook niks aan de meedogenloze wijze daarvan.

Hongerstaking, brand en de VVD-mentaliteit

Begin 2016 ontstaat er weer een hongerstaking in het DCR. Op 12 april zijn ruim 100 gedetineerden bezig met de staking, waaronder sommigen ook weer niet drinken. Ze protesteren hierbij weer tegen de wijze van hun behandeling. Een rapport over de toestanden in het detentiecentrum verklaart dat er sinds de protesten van drie jaar eerder vrijwel niets is veranderd. Hoe erg deze omstandigheden zijn blijkt op 25 mei. Rond half acht 's avonds rukt de brandweer uit naar het detentiecentrum. Een Algerijnse man heeft daar zijn matras in brand gestoken in zijn cel. De brand begint zich dan te verspreiden en al snel merken de andere gedetineerden het op. De rook van de brand begint hun cellen (waar sommigen met z'n tweeën zitten) in te sijpelen. Ze bonken op de deuren en roepen om de bewakers, de paniek verspreidt zich even snel als het vuur terwijl de gehele afdeling zich vult met rook.

Het duurt een halfuur voordat de brandweer aanwezig is en het is dan ook zij die de gedetineerden uit hun cel halen. Al die tijd houden de bewakers de deuren op slot en houden ze gedetineerden niet op de hoogte van de situatie. Ze zeggen enkel door het luik van de celdeuren dat de gedetineerden "rustig moeten blijven", terwijl de cel zich vult met rook en de brand woedt. De hele afdeling, 47 mensen, wordt naar buiten op de luchtplaats geëvacueerd. Daarvoor maakt de brandweer met de beveiliging de deuren van de cellen een voor een open. Volgens een van de gedetineerden was de rook zo dik in de afdeling dat hij nauwelijks iets voor zich zag. Op de luchtplaats moeten mensen lang wachten totdat ze in andere cellen worden geplaatst. Naast de schok, frustratie en angst hebben de gedetineerden al sinds het ontbijt niet gegeten. Als ze om eten vragen antwoorden de bewakers via de intercom met "we werken eraan". Sommige mensen beginnen op de deuren te bonken. De reactie van het detentiepersoneel is om de cellen in te gaan en meerdere gedetineerden in de boeien te slaan, te fouilleren en intem te controleren voordat ze in isolatie worden geplaatst. Als zij tien dagen later weer op de afdeling terecht komen dienen ze een klacht in bij de toezichtcommissie. De commissie neemt het verhaal van DJI-personeel klakkeloos over en vindt de zaak niet zwaar genoeg wegen om de camerabeelden te bekijken om het verhaal van de gedetineerden te controleren. Ze zouden immers in isolatie zijn geplaatst omdat ze het personeel zouden hebben geslagen, iets wat de gedetineerden ontkenden en zonder de camerabeelden niet konden bewijzen.

Uit een rapport dat na de brand is opgesteld blijkt dat een situatie zoals de Schipholbrand in 2005,

waar 11 mensen bij omkwamen, maar net is vermeden. Na die brand was er een advies gegeven om een centrale deurknop te installeren om alle deuren in een keer te kunnen openen in geval van nood. Echter is dit niet politiek doorgedrongen met het excuus dat gevangenen dan zouden kunnen ontsnappen. Daarom moesten ook in het DCR alle deuren een voor een handmatig geopend worden. Volgens opgesloten openden de bewakers ook de luikjes in de deuren, waardoor er nog meer rook hun cel in kwam. Het rapport na de Schipholbrand constateerde ook dat de nazorg voor de gedetineerden niet op peil was. Volgens diverse media zijn na de brand in DCR mensen door ambulancepersoneel nagekeken voor rookinademing, opgesloten mensen zeggen dat dit niet is gebeurd. Ook eventuele posttraumatische stress behandeling blijft uit, integendeel, enkele gedetineerden die "te agressief" om eten vragen worden voor 10 dagen in de isoleercel gezet.

Wie bij voorbaat al niet naar het rapport van de brand zal kijken is Algemeen Directeur Vreemdelingenbewaring Roger Pellemans (directeur van de uitzetcentra Rotterdam en Zeist). Hij verklaart na de brand op twitter: "Trots op personeel DCR tijdens calamiteit vanavond. Super gedaan! Vakmanschap en professionaliteit ten top!!!". Pellemans is zijn carrière begonnen bij de Koninklijke Landmacht, na 13 jaar stapte hij over naar de DJI in dienst van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Het gezichtsverlies dat DCR lijdt na de vele incidenten probeert Pellemans te compenseren met social media (gebruikmakend van de hashtag #trotsopDCR), interviews met glinsterende foto's in kranten en magazines en een goeie harde VVD-mentaliteit. "Wie straf verdient; straf en wie uitzetting verdient; uitzetting", onder het mom van "we zijn slechts uitvoerders van de wet". Wat een mooie bijkomstigheid dat hij die wetten ook maakt. Als Klaas Dijkhof (staatssecretaris van Justitie & Veiligheid, VVD) op bezoek komt bij DCR ontvangt Pellemans hem al te graag, ze zijn immers partijgenoten. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 staat Pellemans op nr.8 op de kieslijst voor de VVD in zijn thuisgemeente Peel en Maas. Verder uit de VVD politiek zich in een ongezonde obsessie met technologie en samenwerking met de bedrijfswereld. Pellemans staat te springen voor elk nieuw technologisch snufje dat het DCR kan aanschaffen: apps voor het personeel, een nieuwe full-body scanner, etc. Natuurlijk houdt de VVD'er het ook schaamteloos gezellig. Met het tienjarig bestaan van het DCR organiseert hij op de binnenplaats een feestje met BBQ voor het personeel, er worden halloweenfeestjes gegeven en Sinterklaas wordt er gevierd met Zwarte Piet.

Ondertussen heeft Pellemans het blijkbaar na 13 jaar bekeken bij DJI en vertrekt hij per 1 februari 2021 naar het onderzoeksbureau TNO. Daar zal hij in dienst treden als directeur Nationale Veiligheid bij de unit Defensie & Veiligheid. TNO is een bedrijf dat veel werk levert voor

migratie beperking en sociale controle, en kreeg miljoenen in subsidie van de EU voor onderzoek om het migratiebeleid van het blok te vormen.

De hongerstaking voorbij en perspectieven voor de toekomst

In 2018 en 2019 verschijnen er regelmatig berichten in de media dat het DJI-personeel in DCR het zwaar heeft. Na de slechte PR van de afgelopen jaren en gebruikmakend van de toegenomen xenofobie en racisme in de samenleving duikt de deportatiemachine in de slachtofferrol. Het zou voor bewakers in DCR niet uit te houden zijn omdat ze constant belaagd worden. De "geweldsuitbarstingen" uit zich in groepen die het personeel aanvallen of het interieur van het centrum slopen, maar onder de problematische gevallen schart het DCR ook een voorbeeld van gedetineerden die weigeren terug te keren naar hun cel na het luchten. Om ze weer naar binnen te krijgen wordt het intern bijstandsteam erbij gehaald. Dit laat zien dat de zogenaamde geweldsuitbarstingen begrepen moeten worden als opstanden tegen de opsluiting. Om dergelijke situaties te voorkomen besluit de directie mensen van afdeling te verplaatsen als ze zich "opruïend gedragen" en worden collectieve straffen gebruikt zoals algehele lockdowns. Dit weerhoudt een gedetineerde niet van het ontsnappen uit het DCR. In de zomer van 2019 vindt een man zijn vrijheid terug nadat hij hangend onder een vrachtwagen het detentiecentrum verlaat. Ook nemen de bewakers zelf wraak voor opstanden en protesten. In 2018 wordt een afdelingshoofd ontslagen omdat hij een gedetineerde sloeg en in het voorjaar van 2020 worden vier bewakers geschorst wegens buitensporig geweld. Eind 2020 vindt er weer een hongerstaking plaats door ongeveer 20 mensen.

Het is duidelijk dat het DCR geen afgedane zaak is. Niet alleen vinden er al meer dan tien jaar protesten plaats buiten het detentiecentrum, maar belangrijker is dat deze ook plaatsvinden aan de binnenkant. Keer op keer weigeren mensen te accepteren dat hun bewegingsvrijheid wordt afgenomen, organiseren ze zichzelf en verzetten ze zich. Voor de staat is het ook geen afgedane zaak. De nieuwe Wet Terugkeer en Bewaring heeft als doelstelling de spanning die opstanden kunnen veroorzaken weg te nemen. Uiteraard wordt dit uitgevoerd onder de humanitaire dekmantel. Al zal het wel voor opgesloten goed zijn om meer activiteiten te hebben terwijl ze opgesloten zitten in plaats van naar een kale muur te staren, kunnen ze deze even snel weer kwijtraken. Namelijk als ze zich verzetten tegen hun uitzetting, protesteren of "zich niet gedragen". Dan worden de activiteiten en andere zogenaamde vrijheden ingetrokken.

Uit het verleden is gebleken dat de solidariteitsdemonstraties zeer op prijs worden gesteld door de mensen die opgesloten zitten in het DCR. Helaas is het moeilijk om deze demonstraties af te stemmen op protesten en opstanden door de niet vrije communicatie. In ieder geval dragen de demonstraties bij aan een

gevoel van solidariteit voor de mensen binnen. In de laatste jaren zijn dit ook de meest voorkomende acties en vinden ze plaats bij het DCR zelf. Maar het detentiecentrum reikt verder dan de locatie naast Rotterdam-The Hague airport. Zo wordt het centrum nog steeds geëxploiteerd en beheerd door het consortium DC16 dat bestaat uit Ballast Nedam, ISS en Strukton. Zij vangen de komende 15 jaar nog steeds geld dankzij het uitzetcentrum.

Deze publiek-private samenwerking is ook een zwakte, als bedrijven in hun portemonnee geraakt worden deinzen ze meestal wel terug. Naast het consortium zijn ook andere bedrijven actief rondom het DCR. Het bedrijf Aiber uit Breukelen voert zowel de directievoering als het contractmanagement, financieel management en de projectbeheersing uit voor DC16. Op hun website vermeldt Aiber dat ze ook betrokken zijn (of geweest zijn) bij de volgende projecten: het vernieuwen van het utiliteitssysteem in de Shell raffinaderij Pernis, een project van Thales en Unica om defensiesystemen te vervangen over heel Nederland, het Justitieel Complex Zaanstad en de Kromhout Kazerne in Utrecht. Verder heeft in augustus 2020 het bedrijf GPAL uit Groningen materiaal en een app geleverd voor trainingen voor het personeel in DCR. In de app wordt aan nieuw personeel het werk in het detentiecentrum uitgelegd doormiddel van video's. Hier wordt de celinspectie uitgelegd, maar ook dingen zoals het gebruik van brandblussers en wat te doen bij brand, en dan zit de BHV erop! Blijkbaar vinden DJI en DC16 het voldoende dat hun bewakingspersoneel (belast met de veiligheid van de gedetineerden zoals zij dat zeggen) hun bluskunsten van een Youtube filmpje leert. GPAL levert ook nog meer technologische trainingsmiddelen aan andere gevangenis en aan het leger.

De strijd tegen het DCR kent dus meer mogelijkheden dan enkel de protesten aan de Portelabaan. Er zullen vast nog meer bedrijven bij de opsluiting van papierlozen betrokken zijn in Rotterdam, Zeist en de rest van Europa. Deze bedrijfjes variëren van grote corporaties die al decennia hun geld met bloed en repressie verdienen tot kleinere technologie gecentreerde bedrijfjes. Voor de sluiting van het DCR is het noodzakelijk niet alleen solidariteit met de gedetineerden te betuigen en politieke druk uit te oefenen, maar ook om bij de uitbuiters en profiteurs aan te kloppen om zo hun publiek-private samenwerking naar de hel te sturen. En dat detentiecentrum erbij...

Foto's: ME verwijderd demonstranten die het hek blokkeren van het bouwterrein (2010), stakend G4S personeel (2014), afgebrande bouwkeet op DCR bouwterrein na brandstichting (2009), demonstratie tijdens No Border Camp (2019), opgesloten persoon in DCR, bezetting van het dak tijdens de bouw van DCR (2010)